

Ders : 161**Konu : VASAT OLMAK – 1**

VASAT OLMAK NE DEMEKTİR?

Vasat kelimesi, “Bir şeyi dengelemek, ortalamak, düzeltmek; bir şeyin en üstünü, en hayırlısı, iyi ve kötü arasında olan şey” anlamlarına gelir.

Vasat: Doğru olmak, hayırlı olmak, yarım olmak, arada olmak, iki taraf arasında ortada bulunmak demektir. Bir şeyin vasatı, birbirine eşit iki tarafı, bulunan şeylerin ortası demektir. Bir vücut gibi, birbirine bitişik bütün varlıklar için kullanılır.

İfrat ve tefritten uzak mutedil söz, davranış ve hareketler için kullanılır. Mesela, cimrilik ile savurganlık arasında yer alan cömertlik vasattır.¹ Kibirleşmek ifrat, aşırı tevazu da tefrittir. Tevazu ise vasattır. İdarecinin elemanlarına sert davranması ifrattır, hiç ilgilenmemesi de tefrittir.

“Vasatun” kelimesi “**vasatan, elvustâ, evsatu, evsatuhüm, vasatne**” şeklinde farklı yapılarda Kur’an-ı Kerim’de yer almaktadır. Bakara Suresi’nde iki, Mâide, Kalem ve Âdiyât Surelerinde birer defa olmak üzere Kur’ân-ı Kerîm’de toplam beş yerde geçmektedir.

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَسَطًا لِتَكُوْنُوْا شُهَدَآءَ عَلٰى النَّاسِ وَيَكُوْنَ الرَّسُوْلُ عَلَيْنِكُمْ سَهِيْدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتُمْ عَلَيْهَا اِلَّا لِنُعَلِّمَ مَنْ يَّتَّبِعِ الرَّسُوْلَ مِمَّنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقْبَيْهِ وَاِنْ كَانَتْ لَكَبِيْرَةً اِلَّا عَلٰى الَّذِيْنَ هَدٰى اللّٰهُ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضَيِّعَ اِيْمَانَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ

“İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûl’ün de size şahit olması için sizi mutedil bir millet kıldık. Senin yöneldiğin yeri (Kâbe’yi) biz ancak Peygamber’e uyanı, ökçeleri üzerinde geri dönenen ayırdetmemiz için kible yaptık. Bu, Allah’ın hidayet verdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah sizin imanınızı asla zayıf edecek değildir. Zira Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir.”²

Cenab-ı Allah, Muhammed (s.a.v.) ümmetini insanlar arasında hakkı bilen, hakkı söyleyen, âdil ve doğru yolda yürüyen, güzel ahlakı, ilim ve irfanı ile seçkin, şahid tutulmaya layık ve merkezi bir çekimle imamlığa sahip, kendisine uyulan bir cemaat yapmak ve tam anlamıyla âdil bir hakim ümmet oluşturmak için Hz. Muhammed (s.a.v.)’in gölgesinde yeni bir doğru yola hidayet buyurmuştur. Diğer kavimler arasında İslam ümmetinin bu görevlerini unutmaması gerekir. Müslümanlar, şuna buna uyanlar değil, diğer kavimlere örnek, model ve başvurulacak kaynak olmalıdırlar.³

Allah Teâlâ İslâm ümmetine, diğer ümmetlere örnek ve önder olması için onlarda bulunmayan bir çok ayrıcalık vermiştir. Vasat olma sıfatı da İslâm ümmetinin en önemli vasfıdır ki, bu vasfı kuşatan kendine has özellikleri vardır. Diğer ümmetlerden daha hayırlı, daha dengeli, daha kolay, daha hikmetli, daha doğru, daha anlaşılır olması bu özelliklerin başında gelir.

كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُوْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ

“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah’a inanırsınız...”⁴

¹ Müfredât, Rağıp el-İsfahani, C.2, sh. 860

² Bakara Suresi, 143. ayet

³ Hak Dini Kur’an Dili, Elmalılı M. Hamdi Yazır, C.1, sh.418-419

⁴ Âl-i İmrân Suresi, 110. ayet

VASAT MÜ'MİNLERİN ÖZELLİKLERİ:

1. İnançta dengelidirler:

İslâm, mü'minlere öncelikle inançta dengeli ve itidalli olmalarını emreder. Tevhid inancı zaten başlı başına bir itidaldir. Allah'a, O'nun bildirdiği şekilde iman ederler. O'nu, O'nun kendisini tanıttığı gibi tanırlar. Diğer iman esaslarına da O'nun öğrettiği gibi inanırlar. Kendi kafalarına göre inanç esasları uydurmazlar. İmanları dengeli olduğu gibi, iman açısından beklentileri de dengelidir. Onlar istikamet üzerindedirler. Haddi aşmamaya özen gösterirler.⁵

Peygamber (s.a.v.) bir gün eliyle yere bir çizgi çizdi ve şöyle buyurdu:

“İşte Allah'ın dosdoğru yolu budur.” Ardından bu çizginin sağına ve soluna da başka çizgiler çizdi. Sonra da şöyle buyurdu: “Bunlar da her birisinin başında ona çağıran bir şeytanın bulunduğu bir takım yollardır”. Sonra En'am suresi 153. âyetini okudu.”⁶

2. İbadetlerinde dengelidirler:

İslâm, dini emirlerin uygulanmasında da "vasat" olma hâlini emreder. İslâm'da ibadet için bir köşeye çekilip dünyadan yüz çevirmek (ruhbanlık) olmadığı gibi, nimetlerin sahibi Allah'a şükürü unutmak da yoktur. Kur'an, dinde ruhbanlık icat edip onun da gereğini yapmayanları kınamaktadır.⁷

Kişinin günlük hayatında yapması gerekli olan işlerini ihmal edip kesintisiz ibadet etmesi, elinde avucunda olanı infak diye vermesi, bu yüzden muhtaç hale gelmesi de aşırılıktır. İslam, hayatın her alanında orta yolu tavsiye eder, ifrat ve tefritten sakındırır.

İslâm'da ibadet anlayışı, hayatın her alanında Allah'ı unutmadan yaşamak, O'nun ölçülerine uymak, yasaklarından kaçınmak ve emredilen farzları yerine getirmektir.

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ

Hz. Aişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.)'e: “Allah katında amellerin en makbul olanı hangisidir?” diye sorulunca; “Allah katında amellerin en makbulü az da olsa devamlı olanıdır.” buyurdu.”⁸

Peygamber (s.a.v.) dinde aşırı gidenleri şöyle uyarıyor:

“Dinde aşırılıktan sakının. Sizden öncekiler ancak dindeki aşırılıkları sebebiyle helak oldular.”⁹

“Ey insanlar size orta yol gerekir. Siz bıkmadıkça Allah bıkmaz.”¹⁰

3. Dünya-Ahiret ekseninde dengelidirler:

Mü'min, ne materyalistler gibi sırf maddeye dalar, ne de tamamen ruhbanlar gibi dünya işlerinden yüz çevirir. Vasat ümmet cesede bürünmüş bir ruh veya ruha sarılmış bir ceset gibidir.

Mü'min, dünya ve ahiret dengesini gözetir, birisi için diğerini feda etmez. İslâm'a göre ise dünya ve ahiret birbirinin zıddı değil, birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Biri olmadan diğerini olmasının bir anlamı yoktur. Âhiret bu dünyada çalışılarak kazanılır, dünya olmadan âhireti kazanmadan söz edilemez. Kur'an

⁵ Bak: Hûd suresi 112. ayet

⁶ İbni Mâce, Mukaddime 1

⁷ Hadîd Suresi, 27. ayet

⁸ Müslim, Müsafirin 30

⁹ Nesâî, Menâsik, 217, İbni Mâce Menâsik 63

¹⁰ İbni Mâce, Zühhd 28

insana Allah'ın kendisine verdiği ile âhîret yurdunu kazanmaya çalışmasını ama bunu yaparken dünyadaki nasibini de unutmamasını tavsiye ediyor.

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

"Allah'ın sana verdiği (O'nun yolunda harcayarak) ahîret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma..."¹¹

Mü'min, dünyada daha çok kazanacağım, daha çok haz alacağım, daha lüks yaşayacağım, ya da hayat dünyadan ibarettir deyip âhîreti unutmaz; âhîrete hazırlanacağım diye de dünyadaki makul, gerekli ve faydalı işleri ihmal etmez.

4. Bütün işlerinde dengelidirler:

Mü'minler, sadece belirli alanlarda değil, bütün işlerinde, kararlarında, faaliyetlerinde itidalli davranırlar. Aşırılıklardan kaçınırlar. Düşünerek hareket eder, ağırbaşlı, dengeli, itinalı olmaya özen gösterirler.

Her şeyde gereğinden fazlasını yapmak, harcamak, kullanmak israftır. Vasat ümmet bu aşırılığa düşmemeye çalışır.

İyi niteliklerin ve sağlam fitratın temeli, işlerde itidali gözetmektir. İfrata ve tefrite eğilimin sebebi nefsanî arzunun kuşattığı sapmalardır. Halbuki ifrat ve tefritten sakınmak olgunluğun (kemalâtın) kaynağıdır.

5. Harcamalarında dengelidirler:

İsraf ve cimrilik iki hatalı davranıştır. Biri ifrat, diğeri tefrittir. İsraf etmemek ve cimri olmamak, yani cömert olmak 'vasat' hâldir. Ayette şöyle buyurulmaktadır:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا*

"Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun."¹²

Kur'an, mü'minlerin bu konudaki durumunu şöyle belirler:

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

"Harcarken ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında bir yol tutarlar."¹³

6. Hüküm vermede, Hak dağıtmada dengelidirler:

Vasat'ı en doğru tefsir edecek kelimelerden biri de adalet kavramıdır. Adalet; zulmü, mazlumluğu, haddi aşmayı engellemek, bir şeyin gerektiği ölçüde olmasını sağlamaktır. Kur'an mü'minlere kendilerinin veya ailelerinin aleyhine olsa bile adaletten ayrılmamalarını emrediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ

إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ*

¹¹ Kasas Suresi, 77. ayet

¹² İsrâ Suresi, 29. ayet

¹³ Furkan Suresi, 67. ayet

*"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi âdil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış) tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir."*¹⁴

Bir mezar taşıdır insandan yarına kalan,

Onu da başkası yaptırır, gayrısı yalan...

(Yaşar Çalışkan)

ALINACAK DERSLER:

- 1- Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ümmeti vasat, yani her bakımdan ifrat ve tefritten sakınan bir ümmettir.
- 2- Mü'minler, inaçta, ibadette, dünya ve ahiret hayatını dengelemede orta yolu tutmalıdırlar.
- 3- Müslüman, cömert olmalı, israf ve cimrilikten sakınmalıdır.
- 4- Mü'min, asla hak ve adaletten, adaletle muamele etmekten ayrılmamalıdır. Çünkü adaletten ayrılmak zulümdür.

BU HAFTA:

- 1- Kasas suresi 77. ayeti ezberleyelim.
- 2- İsrâ suresi 29. ayetin tefsirini okuyalım.

¹⁴ Mâide Suresi,8. Ayet,